

Környezet- és Természetvédelmi Hivatalnál, Budapest, XII. ker., Költő u. 21., postán; pf. 33. 1531.

Nádai Magda Számvető könyvecskéje környezeti problémákat vet fel, adatok, számok tükrében. Az adatokról gondolnánk, hogy csak a fizika-, a matematikaórákhoz kellene főként, s nem a környezetismeretről, az élővilágról szóló beszélgetéseknél. Ha ezt hittük, rosszul hittük, mert adatok nélkül nincsenek helyes dimenziójú képeink a természet mozgó, változó mikrokozmoszáról, testünk titkairól, és pl.: az üszkös fatorzsek problémáját jelentő oxigénhiányról. A könyvben szereplő adatok sok esetben riasztóak, de a célja mégsem erre irányul. Sokkal inkább elgondolkodtat, és használatával tanítványaink valamikor a felnőttkori tetteikben bizonyítanak majd. Ezt segíti a könyv azzal, hogy az adatok képszerűen megjelenítve szemlélhetőek és szemléltethetőek.

S ez azért is jó, mert a környezetismeretet tanító pedagógus sok színes ábrát rajzolhat ki ebből, sok érdekes fölírat készíthet. Ha tanítványainknak nincs vizuális „fogódzója”, amely képszerűvé teszi a számokat, nehéz a megértés, az emlékezés lyukas rostájában hamarabb kihullanak az adatok. Ebben a „tömitésben”, az összefüggések dimenzióinak látásában, megőrzésében segít ez a könyv, azzal, hogy a természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos régebbi és új adatokat képszerűen megjelenítve adja. Tehát olyan új és úttörő módszertani lehetőséget kínál, amivel a pedagógus bármikor a legfrissebb vagy sében segít ez a könyv, azzal, hogy a természet még ezután ismertté vált adatokat is – ennek példáján – szemléletesen bemutathatja. Még a száraz adatok is érdekesek a könyvben. Pl.: ki tudja, hogy egy szivacsállatka 20 liter vizet áramoltat át naponta. Vagy, egy négyzetméteren 30 giliszra fél év alatt 1 tonna talajt forgat át, vagy egy pipacs kelyhén belül 2,6 millió virágporszemecske van stb. Vagy, a „nitrátos ivóvizben” – képeken – jól látjuk, hogy 30 mg nitrát/liter még iható. De ahol 300 mg/liter a tartalom, ott már a fürdőviz is életveszélyes a csecsemők számára, hiszen a bőrökün át is felszívódhat. S ezek az adatok, tények érdekes képeken, szuggesztíven, maradandóan hatnak. Elsősorban az iskolai oktatásban, de a szakkörök, művelődési házak foglalkozásain is igen jó hasznát vehetjük e „módszertani könyv” adatainak, színes ábráinak. A 188 oldal terjedelmű, seregnyi színes ábrával illusztrált és gazdag szakirodalom-jegyzékkel ellátott, kitűnően tipografizált kiadvány a könyvesbolti forgalomban sajnos, nem kapható. Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal mecénáskodásával sikerült megjeleníteni, s így csak a hivataltól (lásd címe fent), vagy a regionális OKTH Felügyelőségeken szerzhető be.

Beszerezését minden pedagógusnak, tanárjelöltnek szívből ajánlom.

DR. CSIZMAZIA GYÖRGY

N. G. DAJRI-F. P. KOROVKIN:

A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS MÓDSZERTANA

Az iskolai történelemtanítás anyaga szinte mindig, de különösen az utóbbi időben a társadalmi érdeklődés középpontjába került. Nemcsak az új tantervek, a megváltozott tananyag vált ki érdeklődést, hanem az is, ahogyan a felnevelő nemzedék gondolkodik a múlttól, és miként vallja azt magáénak. Milyen módon foglal állást a szocialista hazafiság kérdésében.

A történelmi tananyag megtanításának hogyanjával már kevesebbet foglalkoztak a szakemberek és az érdeklődők egyaránt. Több mint húsz éve, hogy összefoglaló jellegű munka készült arról, hogyan lehet a történelmet korszerűen tanítani. Azóta megszülettek az új tantervek, amelyek természetesen új módszereket is követelnek. Az elméleti és gyakorlati szakemberek tollából nagyon értékes és korszerű tanulmányok készültek, és jelentek meg a szakfolyóiratokban, de várat magára egy olyan szintetizáló jellegű monográfia, amelyet a történelemtanári pályára készülő tanárjelöltek és a gyakorló tanárok egyaránt használni tudnának.

Ezért is üdvözljük örömmel N. G. Dajri-F. P. Korovkin szerkesztésében megjelent „Történelemtanítás módszertana” c. munkát. A könyv a szovjet történelemtanítás kétkötetes ún. „nagy metodikájának” rövidített magyar kiadása. Bár a szovjet iskolarendszerben és a történelemtanítás anyagában eltérések vannak a miénkhez viszonyítva, ennek ellenére jól felhasználható a tanítási gyakorlatban és a felsőoktatásban is.

A kötet tartalmilag átfogja a történelemtanítás módszertanának szinte valamennyi területét. Három nagy tematikai egységben tárgyalja a történelemtanítás metodikáját: Ismeretszerzés az iskolai történelemtanításban; A tanulók fejlesztése; A történelemtanítás szervezeti formái.

Az első fejezetben bemutatják a szerzők hogyan kap szerepet a kép, a szó és az egyezményes jelek rendszere a történelemtanításban, valamint milyen ismeretforrásokkal dolgozik a tanár. Képet kapunk az ismeretszerzés szakaszairól, amely egy kissé eltér az általunk használt terminológiáktól és felosztásoktól. Bemutatják milyen módon alakíthatók ki a történelmi fogalmak rendszere, amelyek alapját képezik majd a történelem marxista-leninista felfogásának.

A kötet talán legértékesebb fejezete a történelmi ismeretek tanításának a módszertana. Végigkísérhetjük az új történelmi ismeret elsajátításának folyamatát, a tanári magyarázat különböző formáit és lehetőségeit, a dokumentumok és a szépirodalmi művek felhasználását és a szemléltető eszközök alkotó alkalmazását. A fejezet inkább a tanár munkájára koncentrált, kár, hogy élesen elválasztja azt a tanulói munkától. Új részegységként szerepel az ismeretforrásokkal végzett tanulói munka. Nálunk is az új történelem tanterveink kiemelt feladatnak tekintik a

történelmi tájékozódás fejlesztését térben és időben. A kötet elmélyülten tárgyalja a kronológia tanítását és fejlesztésének az eszközeit. Érdekes az a mód, ahogyan a térképet felhasználják a társadalom-, a gazdaság- és politikatörténet tanításában.

Elgondolkodtató és vitára készítő a képzési-nevelési eredmények ellenőrzését tárgyaló témakör. Nem megalapozott és kevésbé kifejtett, így nem meggyőző a nevelési eredmények ellenőrzése. Skat segíthet viszont a tanárjelölteknek az ellenőrzést és annak formáit feldolgozó anyag-rész.

A második fejezet a tanulók megismerési képességeinek fejlesztését mutatja be a történelemtanítás folyamatában. Külön szól a figyelem, az érzékelés, a képzelet, az emlékezés fejlesztéséről és magáról a „fejlesztés metodikájának” fogalmáról.

A gondolkodás fejlesztése c. részegység jól elkülöníti azokat a sajátosságokat és lehetőségeket, amelyek nálunk az általános és középiskolákban, a szovjet iskolarendszerben pedig a 4–7., illetve a 8–10. osztályokban a jellemzők. Mint fontos feladatról szól a kötet a beszédfejlesztésről. Itt külön kiemeli a történelemtanár szerepét, és az életkori sajátosságok nyújtotta lehetőségeket. Újszerűen szól arról, hogyan taníthatjuk meg a tanulókat a jegyzetelésre és tézisek összeállítására.

Kár, hogy a történelemtanítás szervezeti for-

mát feldolgozó harmadik fejezet egy kissé szűkszavú, pedig igen érdekes lehetőségekkel ismerkedhetünk meg, amelyek a mi történelemtanításunkban – különösen a középfokú iskolákban – is felhasználhatnánk. Ilyen például az iskolai történelem szemnarium, amelynek a fakultáció mellett is volna szerepe a tehetséggondozásban. A Szovjetunióban a fakultáció 20 éves múltra tekint vissza, így tartalmában és módszereiben is sok ötletet adhat számunkra.

Végül a tanórán kívüli történelemtanítási lehetőségekről kapunk átfogó képet.

A célom a kötet bemutatása volt, és nem részletes szakmai értékelése. „A történelemtanítás módszertana” jelenleg hézagpótló munka. Az általános és középiskolai tanulók történelemtanításának legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik, ezért a tanárképzésben, a továbbképzésben és az önképzésben egyaránt eredményesen használható. Más vonatkozásban pedig megismerhetjük a jelenlegi szovjet történelemtanítás helyzetét. És nem utolsó sorban talán ösztönzést ad arra, hogy nálunk is – hazai szerzők tollából – megszülessék egy átfogó történelemtanítás módszertanát feldolgozó kötet.

Dicséret illeti a Tankönyvkiadót a szép és viszonylag olcsó kötet kiadásáért. Viszont az 1200-as példányszám már jelenleg is kevés.

Tankönyvkiadó, Bp., 1985. 253. l.

RIGÓNÉ PÉTER IRÉN

Kedves előfizetőnk!

Abban a reményben, hogy a jövőben is folyóiratunk olvasója marad, tisztelettel kérjük, hogy az 1986 évi előfizetési díjat (100 Ft) befizetni sziveskedjék az alábbi számlára: OTP körzeti fiókja Szeged, Aradi vértanúk tere 280—98 029—666. sz. Jövőírandó a Módszertani Közlemények 393. sz. számlájára.